הלכות צדקה

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן רמז, רנט – קצת מהלכות צדקה

א מצות עשה ליתן צדקה כפי השגת ידו, וכמה פעמים נצטוינו במצוה זו, ואף על פי כן אין מברכים על מצוה זו מכמה טעמים. [ילקוט יוסף על הלכות ציצית, מהדורת תשס"ד סי' ח' הע' יט]. והמעלים עינו מהצדקה עובר בלא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך. ונקרא בליעל, וכאילו עובד אלילים, ומאד יש להזהר במצוה זו. [שלחן ערוך סימן רמז]. ולעולם לא יבוא לאדם היזק על ידי שנתן צדקה, שנאמר, והיה מעשה הצדקה שלום. וכל המרחם על העניים הקב"ה מרחם עליו, והצדקה דוחה את הגזירות הקשות, וברעב תציל ממות. ולעולם יהיו עניים בני ביתך. ואדם הפותח את ידיו ליתן צדקה נפתחים לו שערי שמים לקבל תפלתו. [בעל הטורים]. והצדקה דוחה את הגזירות, ומאירה לכל השבוע בסוד וצדקתו עומדת לעד, אך מצוה אחרת אינה מאירה כי אם יום אחד. [האר"י].

ב כל אדם חייב ליתן צדקה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו, ומי שנותן פחות ממה שראוי ליתן, בית דין היו כופין אותו ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן מה שאמדוהו ליתן. ויורדים לנכסיו בפניו, ולוקחים ממנו מה שראוי לו ליתן.

ג אין לגבאי צדקה לקחת צדקה מנשים וילדים אלא דבר מועט, אבל לא דבר גדול שיש לחוש שהבעל והאב לא הסכימו לזה. והכל לפי עושר האדם. ואם האשה השכירה מלמד לבן, והבעל ידע מזה ושתק, שמע מינה ניחא ליה בזה, ומותר למלמד ליקח קצבה זו.

ד הרוצה לזכות לעצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו, וכל דבר שהוא לשם שמים יהיה מהטוב והיפה. אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו. וכן על זה הדרך.

ה בזמן הזה אין צריך לדקדק שלא ליתן צדקה למי שיש לו מאתים זוז, שלא נאמר שיעור זה אלא בימיהם, אבל עכשיו יכול ליטול צדקה עד שיהיה לו קרן כדי שיתפרנס הוא ובני ביתו מהריוח. [וע"ש בהגהות הגר"א שכתב, שהשיעור הזה עד שנה אחת].

ו יש להעדיף ליתן צדקה לבן תורה היושב ועוסק בתוה"ק, שכבר אמרו חכמים, אם בקשת לעשות צדקה עשה עם עמלי תורה. וקרוב קרוב קודם. ואב שזכה שבנו יהיה בן ישיבה העוסק בתורה, חייב להשתדל ולהתאמץ לתמוך בידו כפי כוחו, ויכול לתמוך בו ממעשר כספים ומכספי צדקה. אך לא יתן את כל הצדקה לבן, אלא יתן חלק לעניים אחרים. וכן מי שפתח תכנית חסכון לבנו כדי לתמוך בו כאשר יינשא, מותר לו ליקח חלק מכספי מעשר כספים, כדי לעזור לבנו שהוא בן תורה, אך לא יתן את כל המעשר כספים שלו לבנו, אלא יחלק קצת גם לעניים בני תורה אחרים. [ילקו"י דיני חינוך קטן עמוד שיא]

ז טוב ליתן צדקה לעני קודם כל תפלה, שנאמר אני בצדק, דהיינו צדקה, ואחר כך אחזה פניך. וצריך ליתן הצדקה בסבר פנים יפות, בשמחה ובטוב לבב, ואם נתן לעני בפנים זעופות הפסיד זכותו, ואפילו נתן סכום גדול, ועובר על לאו של ולא ירע לבבך בתתך לו. ועני המבקש צדקה יש להשתדל שלא להשיב פניו ריקם, ויתן לו אפילו סכום קטן.

ח מותר ליתן צדקה בלילה, ולדעת האר"י ז"ל אין ליתן צדקה בלילה שהוא זמן דינים בעולם, ומה שאמרו ליתן בערבית, היינו כשמתפלל מבעוד יום. ובשער הכוונות מבואר, שעיקר נתינת הצדקה בשחרית, אבל במנחה שהוא זמן הדינים, אינו כל כך מוכרח כמו בשחרית. מכל מקום היה נוהג האר"י ז"ל לתת צדקה במנחה, אבל לא בערבית. ומכל מקום מעיקר הדין אין להקפיד בזה, ואם נתן לקופה של צדקה בלילה, ישא ברכה מאת ה'. וכן מותר לעשות "פדיון הבן" בליל שלשים ואחד להולדת הבן הבכור. וכן המנהג. ולכן אין מצות הצדקה נחשבת למצות עשה שהזמן גרמא, ונשים חייבות במצות צדקה. [ילקוט יוסף על הלכות פסוקי דזמרה מהדורת תשס"ד סימן נג, ובשארית יוסף חלק ב' סימן נג, יחוה דעת חלק א' סימן מו עמוד קלו. יביע אומר חלק ט' חיו"ד סימן טו עמוד רצד].

ט הנוהג להפריש מעות מעשר ממשכורתו, ומכל רווחיו, רשאי לנכות מדמי המעשר דמי פרנסת וכלכלת בניו ובנותיו הגדולים היתרים על גיל שש שנים, אפילו אם הם סמוכים על שלחנו. והזן את בניו ובנותיו נחשב כעושה צדקה בכל עת. [יחוה דעת חלק ג' סימן עו עמוד רנב]. וכן רשאי לסייע ממעות מעשר בהוצאות נישואי בניו ובנותיו, כגון לצורך דירה ורהיטים, כדי שיוכלו לבנות את ביתם. וכל שכן כשבניו ממשיכים לעסוק בתורה בכוללים הרבים אשר נתברכנו בהם. וכן כשבנותיו נישאות לתלמידי חכמים השוקדים באהלה של תורה, שמצוה גדולה היא לפרנסם בכבוד, וצדקה גדולה היא, והקרוב קרוב קודם.

י לדידן אין חיוב גמור ליתן מעשר כספים ממשכורתו, אך רבים נוהגים ליתן מעשר כספים ורואים בזה סימן ברכה. ומה טוב ומה נעים שהרוצה להפריש מעשר מכל רווחיו, וממשכורתו, יתנה מראש לפני שיבוא לו הריוח או המשכורת, שיוכל לעשות במעות המעשר כל מצוה שירצה כפי ראות עיניו. ואם לא התנה כן בפירוש, יעשה התרה בפני שלשה על שלא אמר שהוא מפריש המעשר בלי נדר, ואחר שיתירו לו יתנה התנאי הנ"ל. ואם שעתו דחוקה מבחינה כלכלית, ואין ידו משגת לנהוג מעשר כספים מכל משכורתו או רווחיו, יתנה מראש שיתן המעשר רק לאחר ניכוי הוצאות ביתו. אבל מי

שחננו השי״ת בעושר, יאחז צדיק דרכו לתת כל המעשר לעניים ולאביונים לעמלי תורה ולישיבות הקדושות. [יחוה דעת חלק ג׳ סימן עו עמוד רמט, ועמוד רנו, וחלק א׳ סי׳ פז עמ׳ רמט].

יא מותר ליתן מכספי מעשר תשלום עבור מלמד לבנו המלמדו תורה, או להחזקת בניו בישיבות הקדושות. [יחוה דעת ח״ג סי׳ עו עמ׳ רנג בהערה]. ומי שחתם על הוראת קבע לישיבה מסויימת, והישיבה שבה הבן לומד מבקשים ממנו שיתרום להם, מותר לו לבטל את הוראת הקבע שנתן לישיבה הראשונה, כדי להעביר את התמיכה לישיבה שבה הבן לומד.

יב הקונה קרקע על דעת שיעשנו הקדש, ולא הוציא מפיו כלום, יש אומרים שכיון שגמר בלבו לתת לצדקה או להקדש, חייב ליתן. ויש מי שאומר, שאף על פי שכתוב כל נדיב לב עולות, חולין מקדשים לא ילפינן, ובזמן הזה כל הקדש יש לו דין חולין, שאין עתה הקדש לבדק הבית, ואינו אלא לצדקה, הילכך כל שלא הוציא בשפתיו אינו כלום. [יחו״ד ח״ו סי׳ נב]

יג יהודי נדיב מבבל שתרם ״קרן״ שפירותיו יהיו קודש להחזקת תלמודי תורה שבעיר בגדאד, וכעת כמעט כל יהודי בגדאד עלו לארץ, העיקר לדינא שאפשר שהפירות יהיו מעתה להחזקת הישיבות שבארץ ישראל, שלומדים שם גם מן העולים מבבל לירושלים. [יביע אומר חלק ט׳ חיו״ד סימן יד עמוד רצב].

יד כשמוכרים את המצוות אסור להעלות את המחיר רק במטרה שחבירו יוסיף ויתן יותר, שהוא בכלל מה שאמרו בגמרא, בשביל ד׳ דברים נכסי בעלי בתים נמסרים למלכות, ואחד מהם על שפוסקים צדקה ברבים ואינם נותנים. והיינו שבעלי בתים מנהיגי הקהלה פוסקים צדקה מרובה ברבים, כדי שאחרים יתנו יותר, ואין נותנים הצדקה. [מהרש״א. וע׳ במנחת יצחק ח״ג סי׳ צז].

טו כסף צדקה שהיה מונח זמן רב בקופת צדקה, ולא באו לרוקנה, ואין אפשרות להשיג את הכתובת, מן הראוי להישאל עליהם אצל חכם מעיקרו של נדר, ויתנו את הכסף שבקופה למוסדות אחרים מעין אותה מטרה של הקופה. [ציץ אליעזר ח״ה סימן יג].